

SERHI ŽADAN

Depeche Mode

Ukraina keelest tõlkinud
Riina Roasto

„Loomingu Raamatukogu kuldsari“
SA Kultuurileht

Tõlgitud väljaandest:

Сергій Жадан
Депеш Мод
Харків, «Фоліо», 2004

Esitrukk:

Sergi Žadan, „Depeche Mode“
Ukraina keelest tõlkinud Riina Roasto
Toimetanud Katrin Kern
Loomingu Raamatukogu, 2020, nr 24–26
Tallinn, SA Kultuurileht

Korrektuuri lugenud Katrin Kern
Kujundanud Maris Kaskmann

Ukrainakeelne esmatrukk ilmus aastal 2004 kirjastuses Folio pealkirjaga
„Депеш Мод“.

© Serhi Žadan, 2004

© Suhrkamp Verlag, Maini-äärne Frankfurt, 2007

Kõiki õigusi kaitseb ja haldab Suhrkamp Verlag Berlin

© Tõlge ja saatesõna. Riina Roasto ja Loomingu Raamatukogu, 2022

© Kaanefoto. Wikipedia

Kolleegium

Toomas Haug, Tiit Hennoste, Maarja Kangro, Lauri Kitsnik, Hasso Krull,
Ilona Martson, Mati Sirkel, Marek Tamm, Udo Uiibo, Vaapo Vaher

Toimetus

Harju 1, 10146 Tallinn
Tel: 627 6425
E-post: LR@loominguraamatukogu.ee

Trükkinud Pakett

ISSN 2674-4678 (trükis)

ISSN 2674-4686 (epub)

ISBN 978-9916-616-71-0 (trükis)

ISBN 978-9916-616-72-7 (epub)

*Kohtunik on piider
Metalist on liider*

15.02.04 (PÜHAPÄEV)

Kui ma olin neliteist ja mul oli juba oma maailmavaade, jõin ennast esimest korda täis. Sigalakku täis. Oli väga palav ja mu kohal lainetas sinine taevas, mina aga lamasin poolsurnult triibulisel madratsil ega osanud isegi pead parandada, sest olin ainult neliteist ega olnud pea parandamist veel lihtsalt ära õppinud. Viimase viieteist aasta jooksul on mul olnud liigagi palju põhjusi, et seda elu mitte armastada, elu osutus juba päris alguses, niipea kui teda teadvustama hakkasin, alatuks ja tänamatuks värgiks, hakkas mulle kohe ette loopima igasuguseid nõmedaid olukordi, mida ei taha meeldegi tuletada, aga mäletad kaua. Mina omalt poolt pole samas kunagi mingeid erilisi pretensioone esitanud, mu elu on iseenesest tipp-toppp, hoolimata selle kliinilisest idiootsusest. Kui just mingeid järjekordseid demarše ei toimu, olen üldiselt olnud kõigega rahul – olen olnud rahul keskkonnaga, milles viibin, olen olnud rahul inimestega, kellega olen suhelnud, aeg-ajalt kokku saanud ja asju ajanud. Üldiselt pole nad mind häirinud, loodan, et mina neid ka mitte. Mis veel? Olen olnud rahul rahaga, mis mul on, tähendab, võib-olla mitte just rahaga, mis mul on, sest pappi pole mul tegelikult kunagi õieti olnud, aga rahul sellega, et seda mu ümber liikunud on – juba lapsena panin tähele, et rahatähed tekivad just siis, kui sul vaja on, ja just umbes sellisel hulgal, et tuled ots otsaga kokku, asi laheneb alati, no laheneb muidugi siis, kui sa ikka mingi inimlikkuse säilitad ja täielikult alla ei käi, no selles mõttes, et pesed ikka hambaid ega söö sealiha, kui oled muslim, siis lendab täiesti suvalisel hetkel kohale mustade raamatupidaja käisekaitsmete ja kõõmaste tiibadega ingel ning kannab su pangakontole kohalikus valuutas viisaka rahasumma, nii et sa ühelt poolt veel susse päris püsti ei viskaks, teiselt poolt ei saaks aga ka mingi lollussega hakkama ega hakkaks oma karmat naftatankerite ja piirituse-tsisternide kokku ostmisega ära rikkuma. Ma olen olnud sellega rahul, selle koha pealt olen ingleid mõistnud ja toetanud. Olen olnud rahul riigiga, kus ma elan, olen olnud rahul kogu selle pasaga, mis riiki on täitnud ja mis elu kõige hullematel hetkedel on ulatunud põlvini ja kõrgemalegi. Saan aru, et niisama hästi oleksin võinud sündida ka mõnes teises riigis, kus on veel hullem, kus on näiteks karm kliima või autoritaarne riigikord, kus võimul ei istu mitte lihtsalt vördjad

nagu minu riigis, vaid poolearulised värdjad, kes pärandavad võimu oma lastele ühes välisvõla ja sisemise vaimupimedusega. Nii et arvan, et mul on üsna hästi läinud, ja nende asjade pärast pole ma üleliia muretsenud. Üldiselt olen olnud kõigega rahul, olen olnud rahul oma koduakendest avaneva telepildiga ning püüdnud seepärast ka kanalit mitte liiga tihti vahetada, sest olen märganud, et igasugune tähelepanu monteeritud reaalsuselt minu ümber toob alati kaasa mingi juba kaugelt ennustatava jama või mõne väikese nuhtluse igapäevaellu. Reaalsus on iseenesest äge, aga samas ikka totaalselt nõme, kui sa pärast mängu statistikat vaadates ja näitajaid uurides näed, et tema tegi palju rohkem vigu, välja saadeti aga ainult sinu mehi. Kui mind miski sügavalt masendanud on, siis on see telepildi pidev jonnakas püüd astuda minuga loomuvastasesse suguühtesse, ehk siis maakeeli, mulle taha keerata, kasutades ära minu ühiskondlikke õigusi ja kristlase kohustusi. Olen elanud oma viisteist täiskasvanuaastat rõõmsalt, ilma et oleksin osalenud kodanikuühiskonna ülesehitamises, ilma et oleksin käinud valimas, vältinud edukalt kontakti rahvavaenuliku režiimiga, kui saate aru, mida ma silmas pean, mind pole huvitanud poliitika, mind pole huvitanud majandus, mind pole huvitanud kultuur, isegi ilmateade pole mind huvitanud, ehkki ilmateade on selles riigis vist küll ainukene asi, mida usaldada saab, aga sellegipoolest pole see mind huvitanud.

Nüüd olen ma kolmkümmend. Mis on siis nende viimase viieteist aasta jooksul muutunud? Mitte midagi peaaegu. Isegi see... president pole väliselt eriti muutunud – nii nagu teda retušeeriti portreedel toona, tehakse seda ka nüüd, isegi mina olen seda märganud. Muusika raadios on muutunud, aga ma ei kuula seda eriti. Riietumisstiil on muutunud, ehkki niipalju kui mina aru saan, on 80ndad endiselt moes. Telepilt pole samuti muutunud – see on kleepuv ja tülgastav nagu parketile voolanud limonaad. Kliima pole muutunud, talved on niisama pikad, kevaded niisama kauaoodatud. Sõbrad on muutunud, tähendab, mõned on jäädavalt kadunud, teised on asemele tulnud. Mälu on muutunud, see on muutunud pikemaks, aga pole muutunud paremaks. Loodan, et seda jätkub veel umbes kuuekümneks aastaks, millest iga jumala päev on täis kestvate olmeliste pohhuismi ja vankumatut hingelist tasakaalu. Seda soovingi endale. Aamen.

17.06.93 (NELJAPÄEV)

I PROLOOG

16.50

17. juunil umbes kell viis õhtul üritab Koer Pavlov metroosse saada. Ta läheb värava juurde, astub vormiriietuses tädi ette ja tõmbab taskust välja veteranipileti. Vormiriietuses tädi vaatab piletit ja loeb: „Pavlova Vira Naumivna.“

„Mis see on?“ küsib ta.

„Vanaema,“ ütleb Koer Pavlov.

„Kus on vanaema?“

„Siin on vanaema.“ Koer Pavlov osutab pileti peale.

„No ja siis?“

„Ta on veteran.“

„No ja mis sina tahad?“

„Ta põles tanki sisse.“

Tädi vaatab uuesti piletit. No mine tea, mõtleb ta, võib-olla põleski, pildi järgi ei saa ju aru.

„No olgu, aga mis sa minust tahad?“ küsib ta.

„Laske läbi mind,“ ütleb Koer.

„Mis sinul siis viga on? Põlesid ka tanki sisse või?“

„No ei, oodake,“ mangub Koer, „äkki ma viin talle süüa.“

„Mis süüa?“

„No süüa noh,“ Koer püüab meelde tuletada, mida vanaema õigupoolest sööb, kui antakse. „Piimatooteid näiteks. Juustu.“

„Ise oled juust,“ ütleb vormiriietuses tädi, aga mitte vaenulikult.

Koer saab aru, kuidas see kõik kõrvalt välja näha võib. Ta taob peaga vastu hiiglaslikku otsatut müüri, mis eraldab teda elust, taob ilma vähimagi edulootuseta, ja kõik elulõbud, kaasa arvatud metroosõit, pole talle praegu lihtsalt ette nähtud, nii näeb see välja. Ta võtab end kokku ja ütleb midagi sellist nagu, et kuulge, tädi, kuulake mind nüüd tähelepanelikult, eks? (No ega ta muidugi täpselt nii ei räägi, aga sisu on umbes selline.) Ta ütleb: te ärge ainult vihastuge. Kuulake, mis ma teile ütlen, tädi. Ma ei pruugi teile muidugi meeldida,

ma näen, et ma ei meeldi teile, ma ju ei meeldi teile, eks? Kuulake, kuulake mind, ma tahan veel midagi öelda, kuulake. Aga sellegipoolest, saate aru, kuidas seda nüüd öeldagi, teil võib selle kohta oma arvamus olla loomulikult, teie jaoks ei ole sel võib-olla üldse mingit tähtsust, aga te peate aru saama, et mu vanaema ei saa surra nalga sellepärast, et, palun väga, mingi tagalarott ei lase mind, tema lihast lapselast, lihtsalt metroosse. Eks ole? (No sel hetkel nad juba söimasid teineteist, aga las see jääb.) Koer ootab parajat hetke, poeb siis korraga naise käe alt läbi ja kaob veteranipiletit käes lehvitates metroojaama jahedasse sügavusse.

„Mis tagalarott?“ mõtleb naine. „Ma olen ju 49ndal sünninud.“

17.10

Staadioni juures astub Koer välja tühjale platvormile, nii umbes tunni pärast algab Metalisti viimane kodumatš, täna tulevad kõik kokku, no teate küll, kui on hooaja viimane mäng ja nii, väljas on vihmane suveilm, pilvine taevast, ja kusagil just Koera pea kohal seisab lagunenu staadion, viimastel aastatel näeb see iseäranis vettinud ja mannetu välja, betoonplaatide vahelt turritab välja rohtu, eriti pärast vihma, tribüün on tuvisitta täis, plats on ka sitane, eriti siis, kui meie omad mängivad, kokku kukkunud riik, kokku kukkunud kehakultuur, suured juhid on keeranud tuksi kõige tähtsama, sest nõukaajal oli siiski kaks asja, mille üle võis uhkust tunda – jalgpall ja tuumarelvad –, nii et neid vendi, kes on rahvalt sellised lõbud ära võtnud, rahulik muretu vanaduspõlv naljalt juba ei oota, sest mitte miski ei riku karmat nii palju kui sitt riiklik poliitika, selle peale võib mürki võtta. Koer seisab veel mõnda aega perroonil, sest teiselt poolt peaksid saabuma semud, nii et peab nad ära ootama, Koer on väsinud ja omadega läbi, paneb juba kolmandat päeva tina, sant ilm ka veel, väsimus on muidugi ilmast, rõhust, või mis selle asja nimi ongi, mis on selle seisundi nimi, kui jood juba kolmandat päeva ega tunne enam ühtäkki ära oma perekonda ega sõpru? Rõhk muidugi.

Ta isegi ei mäleta, mis juhtus – suvi algas nii kenasti, siis hakkas vihma sadama, Koer raiskas edukalt ja rõõmsalt oma nooruspäevi, siis aga tõmbasid tema reklaamipoistest semud püsivalt töötü Koera

reklaamitööstuse maailma, ehk siis võtsid ta oma ajalehe reklaami-osakonda jooksupoisiks. Koer ei viitsinud, aga käis siiski tööl, hambad ristis. Kasu temast suurt ei olnud, aga tore, et keegi teda inimeseks pidas, ise ta küll sellepärast ei muretsenud, no milleks siis sõbrad on, kui mitte selleks, et asjasse karmi käega sekkuda ja su sotsiaalset staatust parandada, mina ütlesin kohe, et kaua ta seal vastu ei pea, aga ega nad mind ei kuulanud, ütlesid, et pole häda midagi, normaalne vend on, katus natukene sõidab, a mis siis sellest; nojah, mis siis sellest, nõustusin ma, mis siis sellest.

Koer peab vastu kümme päeva, siis kukub pudelisse ja tööle enam ei ilmu; et teda üles ei leitaks, joob tuttavate pool, Koer on üheksateist ja tunneb poolt linna, ühe öö saadab mööda isegi vaksalis, kohtab seal oma seenelistest sõpru, kes hommikuse rongiga kuhugi Donbassi tooraine järele sõita tahavad, saadavad öö mööda mingite sammaste all õues, kolm korda otsivad mendid teda läbi, tema aga istub sõpradega truult hommikuni välja, kuulates nende lugusid seentest ja muudest termotuumavärgindustest, siis annab alla ja veab end koju. Parajasti heliseb telefon. Muus olekus ei võtaks ta kunagi vastu, aga pärast kolmepäevast pummelungi ujuvad tema sees juba ringi külmad hõbedased forellid, kes peksavad sabaga vastu neerusid ja maksa nii valusasti, et Koera maailm on hägustunud ja ta võtab telefoni automaatselt vastu. „Koer?“ karjub keegi telefoni. „Sa isegi ära mõtle ära panna!“ Reklaamipoisid Vova ja Volodja, kes olid teda reklaamiärisse kaasates pea pakule pannud, istuvad mingis oma komsomolikontoris, kisuvad teineteiselt toru käest ja püüavad hootise sõimuvalingu saatel veenda Koera nendega rääkima. „Koer!“ ütlevad nad. „Sa isegi ära mõtle ära panna. Kuradi piider!“ jätkavad nad, kui on kindlad, et Koer neid kuulab. „Kui sa praegu toru ära paned, oled kadunud mees. Maha lööme, kuuled või?“ – „Halloo!“ ütleb sellepeale Koer. „Mis kuradi halloo?“ lähevad Vova ja Volodja närvi. „Mis kuradi halloo? Kuuled meid või?“ – „Jah,“ vastab Koer hirmunult. „Väga hea,“ ütlevad Vova ja Volodja kergendusega. „Nii, praegu on kell kümme hommikul.“ – „Misasja?“ ehmatab nüüd Koer ja viskab toru hargile. Telefon heliseb kohe uuesti. Kõhklevalt tõstab Koer uuesti toru. „Sina!!!“ karjutakse torru. „Sa kuradi piider selline!!! Sa ära mitte mõtlegi ära panna!!! Kuuled või??? Sa ära mitte mõtlegi ära panna!!!“ Koer neelatab valjult. „Kuuled või?“ – „Noh?“ vastab Koer ebalevalt. „Nüüd on

nii,“ ütlevad reklaamipoisid, „praegu on kell kümme hommikul. Sa ära mõtlegi ära panna!!! Kuuled??? Sa ära mõtlegi ära panna!!! Kell on praegu kümme. Pool kuus ootame sind staadioni juures. Kui sa näole ei anna, võtame munad maha. Kui annad, võtame ka munad maha. Aga parem, kui näole annad. Said aru?“ – „Jah,“ vastab Koer. „Said aru või?“ küsivad reklaamipoisid, suutmata rahuneda. „Sain aru,“ vastab Koer Pavlov, tundes, kuidas forellid rõõmsalt kuskil kurgus ringi trallitavad. „Mis sul on?“ küsivad reklaamipoisid lõpuks. „Halb olla või?“ – „Jah.“ – „Toome midagi või?“ – „Viina tooge.“ – „Piider,“ ütlevad Vova ja Volodja ning viskavad toru hargile.

Koer hingab sügavalt sisse. Kell on kümme. Peab kas riideid vahetama või peale võtma, parem peale võtta muidugi. Kõrvaltoast astub välja vanaema. See on tema vanaema, ta muidugi armastab teda ja nii edasi, käib isegi tema veteranipiletiga ringi, võib isegi öelda, et Koer tunneb vanaema üle uhkust, no mitte just alati muidugi, aga mõnikord, räägib, et vanaema põles tanki sisse, mul on kuidagi raske ette kujutada vanamemme tankis, kiiver peas, aga no kõik võib olla. „Mis lahti, Vitalik?“ küsib vanaema. „Töösjad, vanaema,“ vastab Koer, „töösjad.“ – „Mis töö see sul selline on?“ oigab vanaema. „Eile päev läbi helistasid, küsisid, kus see piider on. Aga kust mina pean teadma?“

17.22

Vova ja Volodja hüppavad vagunist välja, korjavad Koera üles ning lähevad välja tänavale. Oled elus? küsivad nad, Koer on näost kriitvalge, kuidagi ei hakka parem, Vova ja Volodja viivad ta Plehhanovi tänava toidupoodi ja ostavad kaks pudelit viina. Sa ära muretse, ütlevad nad Koerale, kõigepealt puhume sulle eluvaimu sisse ja alles siis võtame munad maha, sihukeselt pole ju mõtet võtta, sa vaata ennast, ja nad veavad Koera poe vaateakna ette, pood on pime ja tühi, nagu enamik poode ses riigis neil rasketel aegadel, riik on põhja lastud, kuradi tõprad, vaata, ütlevad nad Koerale, sa vaata ennast; Koer on omadega täiesti läbi, vaatab aknasse, selle taga seisab valges kitlis müüjatädi, kes vaatab samuti, vaatab, kuidas akna taga tänaval otse tema ees seisavad kaks tõllakat jorssi, kes hoiavad käevangus püsti täpselt samasugust kolmandat ja näitavad näpuga tema poole.